

Erasmus Intensive Programme in the Study of Religions v Brně

Jan Polívka, FF MU, Ústav religionistiky

Petra Tlčimuková, FF MU, Ústav religionistiky

Devatenáctého srpna se to stalo. Tentokrát se konal třetí ročník letní religionistické školy na naší půdě. Garantem projektu a organizátorem dvou předchozích byla katedra religionistiky v maďarském Szegedu. Než jsme se stačili k ránu prvního září rozloučit, toto *podujatie*¹ nám přineslo spoustu zajímavých a neopakovatelných zážitků. Ze šesti středoevropských zemí² se v rámci třetí letní školy s podtitulem *Study of Religion in Central Europe*, poprvé v Brně, setkali studenti religionistiky, sociologie náboženství a jejich učitelé, aby zde během čtrnáctidenního programu prodiskutovali žhavé otázky současné religiozity.

Ještě před první pondělní přednáškou, tedy v neděli večer, jsme se sešli na Kraví Hoře v útulné restauraci V Club při slavnostní, jídlem a pitím překypující welcome party. Po úvodním slově Davida Václavíka, vedoucího našeho brněnského ústavu, a krátkém představení ostatních pracovišť přišla na řadu oblíbenější část párty. Naše vyhládlé žaludky zaplnily velice chutné a pestré delikatesy, lákající nás už od počátku, neboť při našem příchodu již byly vyloženy na švédských stolech a tím částečně odpoutávaly naši pozornost od ostatního dění. Většina zúčastněných ovšem byla unavena namáhavou cestou a proto se nezdrželi příliš dlouho.

V pondělí nám již začal standardní každodenní program v prostorách Filozofické fakulty MU. Po prvním týdnu došlo ke změně učebny. Důvodem byla snaha zajistit větší přísun kyslíku do mozků přítomných. Snaha se ukázala marná. Obě učebny ale byly vybaveny audiovizuální technikou potřebnou pro powerpointové prezentace, které usnadňovaly pochopení hlavních myšlenek práce a průběžně upoutávaly pozornost posluchačů. Dopoledne byla vždy zaplněna přednáškou jednoho z lektorů a po polední pauze dostali prostor dva až tři studenti, kteří měli možnost mnohdy poprvé prezentovat výsledky vlastního bádání. Časový program dával prostor dotazům a po každém příspěvku umožňoval alespoň krátkou diskuzi. Častokrát se stalo, že diskuze svojí délkou předčila samotný příspěvek!

Pondělní program otevíral svojí prezentací Jan Krátký – jeden z mála, který se ve své příspěvku *Mapping The Border-line Religious Phenomena – The Mikulov Project* zabýval obecnými otázkami výzkumu náboženství. Ukázal, že jasné vytyčení hranice, co je a co už nelze chápat jako náboženství, je velice obtížné, ne-li nemožné. Jako první lektor v úterý vystoupil David Václavík, jenž poukázal na přetrvávající nejasnosti v oblasti religionistické typologie. Ostatní přednášky a prezentace byly spíše deskriptivního charakteru. Za zmínku jistě stojí *Through The Net To Heaven: Various Ways Of Internet Usage On Contemporary Religious Scene*, ve které Pavel Šindelář přiblížil religionistickými výzkumy ještě takřka nedotčenou

¹ Význam tohoto slova nám objasnili naši slovenští kolegové. V češtině nenajdeme vhodný ekvivalent, ale bylo by možno použít české slovo podnik, akce.

² Česká republika, Maďarsko, Polsko, Rakousko, Rumunsko a Slovensko.

oblast internetu. Přes mládí tohoto media je patrné, že se přístup náboženských skupin k němu naprosto změnil. Internet přestává být chápán jako nástroj a stává se svébytným prostorem také religiózních projevů. Velice zajímavé podněty přinesl také Gábor Feleky v práci *Introduction To The Economics Of Religion*. Originální spojení dvou natolik vzdálených oborů, jakými ekonomie a religionistika bezesporu jsou, přineslo zcela nové podněty ke studiu náboženství.

První týden ale nebyl naplněn pouze přednáškami. Organizátoři Jana Rozehnalová a Aleš Chalupa věnovali do našeho programu i dvě interesantní exkurze. Při první z nich jsme se podívali do města Třebíč, které je součástí seznamu památek UNESCO. Při tomto výletu jsme navštívili nejenom unikátní židovské ghetto, židovský hřbitov a synagogu, ale i baziliku sv. Prokopa s podsklepením dříve využívaným k naprosto světským účelům – ke skladování piva! Tento fakt nás navnadil k objednaní tohoto moku při společném obědě ve stylové restauraci v samém centru města. Při druhé exkurzi jsme se vydali na Býčí skálu. Zde jsme si mohli prohlédnout nejen zajímavé geologické útvary, ale dozvědět se i něco o pravěkém osídlení jeskyně. Byli jsme asi hodní, protože Aleš Chalupa nás v jeskyni nezamkl, jak slíbil „nezdárným“ účastníkům na začátku letní školy.

Po volném víkendů, který byl povětšinou využit k potřebnému odpočinku, jsme se plni elánu opět sešli v pondělí sedmadvacátého srpna, abychom odstartovali blok přednášek o islámu. Prostor se tím nabídl ostřílenému orientalistovi Bronislavu Ostřanskému, který nám svým naléhavým a nezaměnitelným přednesem přiblížil muslimskou menšinu v České republice. Následně jsme se vydali do brněnské mešity, kde se nám dostalo dalších informací ze strany samotných vyznavačů. Toto setkání bylo jedinečnou příležitostí pokládat otázky a vstupovat do diskuze s českými muslimy. Měli jsme štěstí, neboť jsme se jako pozorovatelé mohli zúčastnit i pravidelné modlitby směrem k Meccce. Následující den nás vášnivý debatér Ádám Váradí přesvědčil, že umí otázky nejen klást, ale i na ně odpovídat. Jeho prezentace „*If Europe Will Not Come To Muhammad...: Has Islam Become An European Religion?*“ byla totiž velice podnětná a strhla se po ní bouřlivá diskuze. Srovnání dvou odlišných přístupů k islámu (jmenovitě Francie a Německo) upozornilo na přetrvávající problémy etnocentrismu. Potřebné vychladnutí nám poté umožnila návštěva Kapucínských krypty plné zachovalých mrtvolek, včetně barona Trencka, kterého do té doby řada návštěvníků znala jen jako značku výběrného piva. Další nezapomenutelnou částí programu byla návštěva Muzea romské kultury spojená s temperamentním vystoupením romské kapely, které svou energií nevidaně rozvášnilo dokonce i některé z našich organizátorů. Všechny tyto doprovodné kulturní akce měly nejen vzdělávací rozměr, ale přinesly i vítané uvolnění a odpočinek od fakultního prostředí. Ještě před „Poslední večerí“ jsme se sešli na přednášce Andráse Máté-Tótha *Functions Of Religion In Eastern-Central Europe*. Vidina blížícího se odloučení spojená s neformálním duchem farewell party nám zavdala důvod k trojčení až do rána v proslulém hudebním klubu Fléda. Doufáme, že nově navázaná přátelství vydrží až do další, všemi očekávané letní školy v Szegedu.

Přes fakt, že letní škola probíhá v nemateřském, totiž anglickém jazyce, je evidentní každoroční růst zájmu. Není divu – jedinečností tohoto projektu spočívá především v úzké mezinárodní spolupráci a kooperaci učitelů a studentů, což je faktor neoddiskutovatelně přínosný pro všechny přítomné. Samozřejmostí je vysoká vědecká a vzdělávací hodnota celé akce. Hlavní význam pro studenty vidíme

ve zkušenosti psaní odborného textu, jeho veřejné prezentace a získání okamžité zpětné vazby publika.

Konference „Various Interpretations of Religions: Methods and History“, (CERES 2007), Pardubice (9.–11. říjen 2007)

Barbora Polifková, FF MU, Ústav religionistiky

V pořadí již pátá mezinárodní konference CERES (Central European Religious Studies) se tento rok konala pod záštitou Katedry religionistiky a filosofie Univerzity Pardubice. Konference pod názvem „Various Interpretations of Religions: Methods and History“ probíhala ve dnech 9.–11. října 2007 v prostorách – jak již je v Pardubicích zvykem – tamějšího zámku.

Dalším, v tomto případě již poněkud nešťastným, zvykem je rozdělení konference do dvou paralelních sekcí – sekce „A“ a sekce „B“. Musím jen souhlasit s kolegyněmi Lucií Hlavinkovou a Andreou Kousalovou, které v jednom z minulých čísel *Sacra* referovaly o konferenci „Náboženství a politika“, konané rovněž v Pardubicích v roce 2006, že z nějakého nám neznámého důvodu je sekce „A“ vždy chápána jako lepší a důležitější. Tato skutečnost má negativní dopad zejména na počet návštěvníků v jednotlivých sekcích a tím pádem i na kvalitu diskusních panelů. Jako příklad může posloužit má osobní zkušenost, kdy se po přednesení vynikajícím příspěvku Pavla Titze „From Archeology and Religion to Archeology of Religion“ v sekci B sice rozpoutala debata (v angličtině!), bohužel jen mezi mnou, Pavlem Titzem a moderátorem této sekce Lubošem Bělkou (zbývající dvě návštěvnice poněkud trpěly jazykovou bariérou).

Vraťme se však k průběhu samotné konference. Sdílet si své poznatky a zkušenosti přijeli kolegové z Česka, Slovenska a Polska, dále z Ukrajiny, Turecka a Belgie. Složení účastníků bylo po stránce odborného zaměření velmi různorodé (ostatně již samotný název konference k tomu jen vybízel), proto bylo občas, zřejmě i pro organizátory samotné, těžké zařadit některé příspěvky do určených tematických bloků.

Konferenci zahájil 9. října S. N. Balagandhara Rao, působící na univerzitě v Gentu (Belgie), úvodní přednáškou „Should Religious Studies Have a Future: What Should it Do in the 21st Century?“ společnou pro obě sekce. Poté se již konference rozdělila. V sekci „A“ pod názvem „What is Religion?“ zazněly příspěvky většiny mých kolegů, kdy se největší polemická debata rozpoutala po příspěvku Aleše Chalupy („Religion from a Perspective of Cognitive Science: An Evolutionary Adaptation, By-Product, or Noise?“) a Milana Fujdy („Religion“, „Hinduism“, „Secularisation and Conceptual Violence“). Sekce „B“ pod titulem „Interdisciplinary Approaches“ přinesla vynikající příspěvky nejen od našich kolegů Eleonory Hamar („Writing Religions: Texts and Narratives in the Academic Study of Religions“) a Lucie Hlavinkové („Sociology of Language and Speech on the Subject of